יקר מפז — וישב

כה אמר ה' על מכרם בכסף צדיק. י"ל דהנה בוודאי כשנולד האדם והוא נקי מעבירות מוכן להיות צדיק גמור רק אח"כ כשהולך אחר תאוות והמדות רעות הוא מוכר זה שהי' מוכן להיות צדיק בחילופי חמדות ותאוות רעות. וזה על מכרם בכסף צדיק שהוא מלשון נכסוף נכספתי לשון חמדה כנ"ל:

ואיש ואביו ילכו אל הנערה כו' י"ל היה לכתוב בהיפוך כדאי' בגמ' הוא ובנו באו על נערה המאורסה ביה"כ. וי"ל ע"ד דאיתא בזוה"ק על פסוק ותאמר הבכירה אל הצעירה אבינו זקן. א"ר יודא א"ר יוסי נפש המתאוה אומרת לאחרות אבינו זקן זה יצה"ר שנקרא מלך זקן וכסיל. נרדוף אחריו כשאר כל הרשעים שבעולם ואין איש לבוא עלינו. אין איש צדיק בארץ ואין איש שליט על יצרו ולית אנן בלחודוי חייבין נעשה כדרך כל הארץ שהם חייבין עכ"ל. וזהו ג"כ ואיש ואביו ר"ל שהיצה"ר מסית לאדם לעבור עבירות ואומר שגם אביו שהוא רומז לצדיק עובר ג"כ עבירות באין אדם צדיק בארץ כו' וזהו הפירוש ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם הוא מלשון עיני העדה הצדיקים ומזהיר הכתוב שלא תאמרו בלבבכם שגם עיני העדה עוברים עבירות ורשאים אתם ג"כ לעבור. וזהו אשר אתם זונים אחריהם שאתם עוברים אחרי עיני העדה במה שאומרים כנ"ל. וכאן אמר הכתוב אחר כך ואקים מבניכם לנביאים ומבחוריכם לנזירים האף אין זאת בישראל נאום ה'. ר"ל שבוודאי יש צדיקים בישראל:

ותשקו את הנזירים יין ועל הנביאים צוויתם לאמור לא תנבאו ע"ד שפרשתי הפסוק טוב מעט לצדיק מהמון רשעים רבים. ר"ל ע"י המון רשעים רבים שעושים רשעות הרבה ועי"ז בא להצדיק הרהורין בישין והטוב מתמעט לצדיק. וזהו ותשקו את הנזירים יין הם הצדיקים הפרושים. יין הוא החמדות. ומחמת זה לא יוכלו הנביאים לנבאות כי הנביא צריך להיות מופרש ומובדל מן העולם ולהתבודד במחשבתו עם הבורא ב"ה ועי"ז בא לנביאות ומחמת שבא לו הירהורין בישין מרשעת הרשעים צריך להלחם נגד יצה"ר ואין לו פנאי להתבודד לקבל הנביאות וזה על הנביאים צוויתם לאמר לא תנבאו:

ואיש ואביו ילכו כו' למען חלל שם קדשי יש לדקדק וכי כוונתם היה למען חילל ה' בוודאי היה כוונתם רק למלא תאותם. אלא י"ל כמו שאמרו חז"ל ולא עוד אלא שאומר תן לי מקום לפי שלא יכול למרות עיני אדוניו ורואה אותו לכך אומר במחשבתו שהקב"ה מסלק עצמו ואינו משגיח במקום הזה שעושים עבירה. ובאמת לא כן הוא שהקב"ה משגיח על כל מעשה ב"א ונמצא שעושה חלול כביכול בשם קדשו באומרו שאין ה' במקום זה וזה למען חלל:

הילכו שנים יחדיו בלתי אם נועדו י"ל פ' דהנה קודם שעומד אדם להתפלל יראה שלא יעמוד מתוך דברי שטות אלא צריך להתוועד קודם לפני מי יעמוד להתפלל כמו שהחסידים הראשוני' היו

שוהים וגו'. וזה הילכו שנים יחדיו ר"ל היכול אדם לילך עם ה' לומר אדני שפתי תפתח גם כל התפלה שצריך עם ה' ביחד ולומר ברוך אתה פנים בפנים. זהו אי אפשר בלתי אם נועדו שהתוועד א"ע קודם התפלה להתיישב דעתו לפני מי יעמוד. וזה אם נועדו כבר:

הישאג אריה ביער וטרף אין לו. ע"ד שאמרו רז"ל נתנו עלי בקולם זה ש"ץ שאינו הגון וש"ץ שאינו הגון הוא זה שכל תפילותיו אינם רק לצורך עצמו למזונות ורפואה וסליחה והלואי שיתפלל אדם בבחי' זאת עכ"פ. ואעפי"כ מוכיח הנביא שלא יהיה עיקר תפלתו לצורך עצמו. וזה הישאג ר"ל האם ישאג אדם כארי' ביער וטרף אין לו היינו רק עבור מזונות כי צריך להיות עיקר התפילה רק עבור השי"ת ולכבודו. וזהו אמר הכתוב אח"כ היתן כפיר קולו ממעונתו בלתי אם ילכד. כפיר הוא הצדיק שנאמר וצדיק ככפיר יבטח לפי שמקטין עצמו אע"פ שגדול הוא מאוד ועושה א"ע ככפיר וז"פ היתן כפיר קולו ר"ל שהצדיק עיקר תפלתו אינו אלא ממעונתו לעשות נוה להשכינה לגאול אותה מהגלות ולבנות ב"ה ב"ב כמ"ש זה אלי ואנוהו. ותרגומו ואבני לי' מקדש. א"י פי' ממעונתו שכל התפלות עושים היכלו להשי"ת שכביכול הוא ישכון בהתיבות האלו אלא שהתיבות נבדקים אם הם ראוים לעשות היכלות לו ית' למשל אם אומר ברוך אתה נבדק אם עמד נגדו ית' פנים בפ' ואם אומר מלכנו נבדק אם קיבל עליו מלכותו. ואם מזכיר ה' נבדק אם כיון כמ"ש בש"ע כוונת שם הוי"ה ושם אלקים. וזה היתן כפיר קולו ממעונתו ר"ל מתפילתו שעושה מעונות והיכלות לו ית' בלתי אם לכד. ר"ל שבוודאי הוא לוכד כביכול שהש"י ישכון בהתיבות האלו:

היעלה פח מן האדמה ולכוד לא ילכוד דהנה מדרך היצה"ר הוא שמחטיא את האדם ואח"כ הוא בעצמו שובר את לבו להיות מוכנע להש"י ואח"כ מרשיעו עוד הפעם אחר פעם כמו ששמעתי מהק' מוה' אלימלך מה שאחז"ל בראתי תורה בראתי תבלין הוא שבודאי אין אדם יכול לעבור עבירות כל ימיו כי הי' נמאס אצלו והתורה הוא אצלו כמו תבלין שממתיק לו החטאים שע"י התורה שלומד אח"כ סובר שעשה תשובה ואח"כ מחטיאו מחדש וזה היעלה פח מן האדמה ר"ל כמו שפרש"י ז"ל כשנאחז בו העוף כשהוא רוצה לברוח עוקר את הפח ומעליהו ממקומו מעט ואותו היא כבר נלכד כך היא המשל אע"פ שהיצה"ר מסיתו לברוח מהפח לעלותו על מעלה אעפ"כ הוא כבר נלכד שלוכד אותו אח"כ פעם אחרת עוד י"ל על פסוק ולא תתורו אחרי לבבכם דהנה איתא בכתבים דאם מכוין אדם א"ע בזה השם של תתורו אם הוא ניצל מעבירות. ויש לתת טעם לשבח ע"ד מאמר חז"ל ואם לאו יזכור לו יום המיתה וזהו הכונה של ולא תתורו ר"ל שהוא יזכור שלא יוותר בזה העולם ועי"כ ניצל מעבירה: